

Ondersteunen van werkenden met een kleine beurs

TIEN VRAGEN EN ANTWOORDEN VOOR BESTUURDERS EN BELEIDSMAKERS VAN GEMEENTEN

Jessica van den Toorn
Monique Stavenuiter

Centraal Bureau
voor de Statistiek

*Verwey-
Jonker*
Instituut

Inleiding

- 1 **Wie** zijn de werkenden met een kleine beurs in mijn gemeente?
- 2 Hoe krijgen we als gemeente zicht op de **ondersteuningsbehoefte** van de groep werkenden met een kleine beurs?
- 3 Is er sprake van **schuldenproblematiek** bij werkenden met een kleine beurs?
- 4 Moeten we als gemeente extra aandacht hebben voor **zzp'ers** met een kleine beurs?
- 5 Moeten we als gemeente extra aandacht hebben voor **50-plussers** met een kleine beurs?
- 6 Moeten we als gemeente actief contact zoeken na een **scheiding**?
- 7 Dienen we als gemeente meer **rekening te houden** met ervaren armoede bij de toegang tot regelingen en fondsen?
- 8 Kunnen **bedrijven** in de gemeente ons helpen bij de ondersteuning van werkenden met een kleine beurs?
- 9 Is de groep werkenden met een kleine beurs belangrijk in het kader van **preventie** van ziekte en uitval?
- 10 Heeft onze gemeente eigenlijk wel **(financiële) ruimte** om actief beleid voor werkenden met een kleine beurs te voeren?

Inleiding

Inleiding

Hoe ziet de groep werkende Nederlanders die net boven het sociaal minimum verdienen eruit en hoe vergaat het hen? Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen deze groep en de minima? Hoe zetten ze elke maand weer de tering naar de nering? En hoe zien zij hun toekomstige kansen op de arbeidsmarkt?

Deze vragen stelden wij – het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Verwey-Jonker Instituut – onszelf in 2017 en gingen op onderzoek uit. Instituut Gak maakte dit onderzoek mogelijk.

We analyseerden bestaande registratiegegevens en gingen in gesprek met 45 mensen die net boven het minimum leven. De resultaten hebben we in twee bijeenkomsten verder uitgediept met uitvoerders, beleidsmedewerkers en bestuurders. Voor een uitgebreide beschrijving van deze resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs](#).

In deze Q&A formuleren we op basis van ons onderzoek tien vragen (en mogelijke antwoorden) die u zich als bestuurder of beleidsmaker kan stellen over de ondersteuning van werkenden met een kleine beurs.

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Verwey-
Jonker
Instituut

- 1 Wie
- 2 Ondersteuningsbehoefte
- 3 Schuldenproblematiek
- 4 ZZP'ers
- 5 50-plussers
- 6 Scheiding
- 7 Rekening houden
- 8 Hulp bedrijven
- 9 Preventie
- 10 Financiële ruimte

Inleiding

1

Wie

2

Ondersteuningsbehoefte

3

Schuldenproblematiek

4

ZZP'ers

5

50-plussers

6

Scheiding

7

Rekening houden

8

Hulp bedrijven

9

Preventie

10

Financiële ruimte

1. Wie zijn de werkenden met een kleine beurs in mijn gemeente?

Aan deze vraag gaat eigenlijk een vraag vooraf. Namelijk: hoe definieer je als gemeente de groep werkenden met een kleine beurs?

Grofweg kun je kiezen voor een objectieve benadering op basis van inkomensgrenzen of een subjectieve benadering, waarin de ervaring van huishoudens zelf leidend is voor de vraag of er sprake is van een bestaan net boven het minimum.

Voor een objectieve benadering wordt vaak het sociaal minimum van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikt om armoede te definiëren. Armoede houdt hier in dat een huishouden onvoldoende inkomen heeft om het consumptieniveau te realiseren dat in Nederland als minimaal noodzakelijk wordt geacht. Gemeenten hanteren vaak een grens van 110, 120 of 130 procent van het sociaal minimum om ook mensen die net boven het minimum leven van gemeentelijke voorzieningen gebruik te laten maken. Bepaal daarom eerst waar je de inkomensgrens in jouw gemeente legt.

Als de definitie helder is, is een volgende stap om de groep inwoners die aan deze definitie voldoet in beeld te krijgen. En dat is nog niet zo makkelijk. Mensen werken en kunnen veelal zelfstandig in hun levensonderhoud voorzien. Dat betekent dat deze mensen niet per se in beeld zijn bij instanties, stichtingen en/of verenigingen. Het rapport 'Werkenden met een kleine beurs' laat op basis van registratiegegevens zien dat dat meerpersoonshuishoudens met kinderen wel voorkomen bij

de huishoudens die boven het sociaal minimum leven, maar nauwelijks bij de huishoudens eronder. Hier komen relatief vaker eenoudergezinnen voor. Daarnaast hebben de minimumplussers vaak banen van meer fte en voor langere tijd. Verder zijn de minimumplussers minder vaak afhankelijk van een uitkering dan minimumminners. Wel is deze groep nog twee keer zo vaak van een uitkering afhankelijk als gemiddeld in Nederland. Werkenden met een kleine beurs maken tot slot vaker gebruik van voorzieningen die gerelateerd zijn aan fysieke of mentale beperkingen, zoals de AWBZ en PGB, dan alle huishoudens in Nederland gemiddeld. Maar, huishoudens net onder het minimum maken hier nog veel meer gebruik van: bijna drie keer zo vaak als gemiddeld.

Naast een analyse van de registratiegegevens beschrijft het rapport op basis van diepte-interviews een viertal profielen, te weten:

- [Personen in de schuldsanering/met loonbeslag](#)
- [Flexwerkers \(zzp-ers en mensen met een nuluren contract\)](#)
- [50-plussers](#)
- [Alleenstaande ouders](#)

De profielen kunnen in elke gemeenten anders zijn. We raden daarom aan deze profielen aan te vullen en aan te scherpen voor de eigen lokale situatie.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs](#).

Inleiding

1 Wie

2 Ondersteuningsbehoefte

3 Schuldenproblematiek

4 ZZP'ers

5 50-plussers

6 Scheiding

7 Rekening houden

8 Hulp bedrijven

9 Preventie

10 Financiële ruimte

2. Hoe krijgen we als gemeente zicht op de ondersteuningsbehoefte van de groep werkenden met een kleine beurs?

Veel werkenden met een kleine beurs hechten groot belang aan arbeid en (economische) zelfstandigheid. Ze zijn er trots op dat ze het ondanks alle tegenslagen 'redden' zonder financiële steun van de overheid. Ze zullen dan ook niet snel te koop lopen met hun behoefte aan ondersteuning. Dat wil uiteraard niet zeggen dat deze behoefte er niet is.

Om goed zicht te krijgen op de ondersteuningsbehoefte is het belangrijk om in gesprek te gaan met mensen met een kleine beurs. Ieder verhaal is anders en dus ook de behoefte aan ondersteuning kan sterk verschillen.

Hou er wel rekening mee dat de groep werkenden met een kleine beurs vaak niet in beeld is bij de gemeente en dus moeilijk te bereiken is. Bovendien praten mensen niet graag met 'vreemden' over onderwerpen als inkomen, rondkomen en schulden.

Op basis van ons onderzoek geven we de volgende tips om in gesprek te gaan met deze groep:

- Schakel partijen in waar deze mensen contact mee hebben, zoals vakbonden, religieuze organisaties, woningbouwverenigingen, fondsen, bibliotheken en hulporganisaties zoals Stichting Leergeld en Stichting Jarige Job
- Zet mensen met een laag inkomen zelf in om contact te zoeken met 'lotgenoten'
- Spreek mensen positief aan. Ze zullen zich niet snel herkennen in een tekst voor 'kwetsbare inwoners'
- Geef het wijkteam of een welzijnsorganisatie de expliciete opdracht om deze groep proactief te benaderen

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs.](#)

	Inleiding
1	Wie
2	Ondersteuningsbehoefte
3	Schuldenproblematiek
4	ZZP'ers
5	50-plussers
6	Scheiding
7	Rekening houden
8	Hulp bedrijven
9	Preventie
10	Financiële ruimte

3. Is er sprake van schuldenproblematiek bij werkenden met een kleine beurs?

Volgens [onderzoek](#) van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) zijn schulden vaak het gevolg van armoede, maar kunnen ze er ook de oorzaak van zijn. Uit het rapport: Werkenden met een kleine beurs blijkt dat schulden bij 33,5 procent van de werkenden met een kleine beurs voorkomen. Het gaat vooral om kleine schulden tot 500 euro.

In vergelijking tot de minima hebben werkenden met een kleine beurs vaker schulden. Een mogelijk verklaring is dat zij voor veel toeslagen net niet in aanmerking komen. Zij kunnen bijvoorbeeld geen aanspraak maken op de bijzondere voor een nieuwe wasmachine, terwijl zij ook geen financiële buffer hebben om dit soort grote uitgaven op te vangen. Een andere mogelijke verklaring is dat zij zich 'rijker' wanen, omdat ze boven het sociaal minimum verdienen en daardoor inschatten dat ze producten op afbetaling kunnen kopen. In de praktijk blijkt het dan toch lastig om deze af te betalen.

Er zijn ook mensen die pas in de groep van werkenden met een kleine beurs vallen als ze te maken krijgen met een schuldaneringstraject of loonbeslag. Sommige mensen hebben prima banen en verdienen goed, maar kunnen door het afbetalen van de schulden elke maand toch moeilijk rondkomen.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs.](#)

Inleiding

1

Wie

2

Ondersteuningsbehoefte

3

Schuldenproblematiek

4

ZZP'ers

5

50-plussers

6

Scheiding

7

Rekening houden

8

Hulp bedrijven

9

Preventie

10

Financiële ruimte

4. Moeten we als gemeente extra aandacht hebben voor zzp'ers met een kleine beurs?

Tien procent van de werkenden met een kleine beurs is zzp'er. Ze hebben het vaak moeilijk om elke maand rond te komen, omdat zij te maken hebben met sterk wisselende inkomsten. Voor een deel van hen is het zzp-schap ook geen vrije keuze. Ze zouden liever in loondienst werken. Het valt ze vaak tegen om iedere maand weer genoeg klussen binnen te halen om rond te komen.

Zzp'ers vinden dat ze niet altijd voldoende geïnformeerd zijn over de risico's van het zzp-schap. Het is daarom als gemeente nuttig om te verkennen welke informatie er door de eigen organisatie en door anderen over het werken als zzp'er wordt versterkt. Ook kan het een oplossing zijn om mensen te begeleiden en te volgen als ze als zelfstandige zijn gestart. Het is daarbij goed om de mogelijkheden te verkennen om bijvoorbeeld een uitkering langer te laten doorlopen, zodat mensen langer de tijd hebben om een eigen bedrijf op te starten.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs](#).

	Inleiding
1	Wie
2	Ondersteuningsbehoefte
3	Schuldenproblematiek
4	ZZP'ers
5	50-plussers
6	Scheiding
7	Rekening houden
8	Hulp bedrijven
9	Preventie
10	Financiële ruimte

5. Moeten we als gemeente extra aandacht hebben voor 50-plussers met een kleine beurs?

Ongeveer een op de vijf werkenden met een kleine beurs is 50-plus. Velen van hen werken onvrijwillig als zzp'er of in een nulurencontract. In het verleden werkten ze wel in loondienst, maar die baan zijn ze door ziekte of ontslag kwijtgeraakt. Het blijkt lastig om daarna weer een baan in loondienst te vinden, mede door leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt.

Het is daarom relevant om als gemeente te verkennen hoe groot deze groep is onder de eigen inwoners. Vervolgens kan de gemeente deze groep ondersteunen door in kaart te brengen wat kansrijke sectoren voor 50-plussers zijn en extra begeleiding in te zetten in de vorm van bijvoorbeeld een ervaringsdeskundige 'mentor'. Daarnaast is het goed om aandacht te hebben voor omscholing en de beeldvorming bij werkgevers in de gemeente over 50-plussers te verbeteren.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs.](#)

Inleiding

1

Wie

2

Ondersteuningsbehoefte

3

Schuldenproblematiek

4

ZZP'ers

5

50-plussers

6

Scheiding

7

Rekening houden

8

Hulp bedrijven

9

Preventie

10

Financiële ruimte

6. Moeten we als gemeente actief contact zoeken na een scheiding?

Dit is een belangrijke discussie om als gemeente te voeren. In 2016 was het [landelijke echtscheidingspercentage](#) 39,1 procent. Een scheiding heeft grote impact op de inkomensituatie van mensen: ze gaan immers van twee of anderhalf inkomen naar één. Bovendien zijn deze mensen vaak (nog) niet gewend om met minder rond te komen.

Er zijn gemeenten die daarom actief contact opnemen met inwoners na een echtscheiding. Dit verloopt vaak via de wijkteams. Het gaat in de gesprekken vooral om het verstrekken van informatie en het wijzen op mogelijke (financiële) ondersteuning.

Andere gemeenten vinden het actief benaderen van inwoners te ver gaan. Zij denken wel na over een spreekuur over scheidingen bij bijvoorbeeld maatschappelijk werk.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs](#).

	Inleiding
1	Wie
2	Ondersteuningsbehoefte
3	Schuldenproblematiek
4	ZZP'ers
5	50-plussers
6	Scheiding
7	Rekening houden
8	Hulp bedrijven
9	Preventie
10	Financiële ruimte

7. Dienen we als gemeente meer rekening te houden met ervaren armoede bij de toegang tot regelingen en fondsen?

Het besteedbare inkomen van mensen kan sterk verschillen, ondanks dezelfde inkomsten. Door de afbetaling van schulden bijvoorbeeld of doordat het leven in de stad duurder is dan op het platteland houden mensen onder de streep minder over dan anderen met dezelfde inkomsten. Dat hangt af van de verhouding tussen inkomsten en uitgaven.

Bij de toegang tot regelingen en fondsen worden echter vaak alleen gekeken naar het inkomen van mensen. Hierdoor valt vooral de groep werkenden met een kleine beurs net buiten de boot. Hun inkomen ligt vaak boven de toelatingsgrens, maar door hoge vaste lasten of het afbetalen van schulden ligt hun besteedbaar inkomen een stuk lager.

Het zou mooi zijn als de toegang daarom flexibeler kan worden ingericht, waarbij op basis van de persoonlijke situatie van mensen een inschatting wordt gemaakt of iemand wel of niet in aanmerking komt voor de ondersteuning. Professionals van een wijkteam zouden daar bijvoorbeeld mandaat voor kunnen krijgen.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs.](#)

	Inleiding
1	Wie
2	Ondersteuningsbehoefte
3	Schuldenproblematiek
4	ZZP'ers
5	50-plussers
6	Scheiding
7	Rekening houden
8	Hulp bedrijven
9	Preventie
10	Financiële ruimte

8. Kunnen bedrijven in de gemeente ons helpen bij de ondersteuning van werkenden met een kleine beurs?

Het is als gemeente goed om in gesprek te gaan met lokale werkgevers. Allereerst vormen zij een vindplaats voor werkenden met een kleine beurs.

Daarnaast kan er met werkgevers een afspraak worden gemaakt over het aannemen van mensen met een bepaalde afstand tot de arbeidsmarkt. Met name voor mensen die ongewild zzp'er zijn en/of voor 50-plussers.

Zo kun je als gemeente afspraken maken met bedrijven in het kader van Social Return on Investment (SROI). Dit betekent dat ondernemers die voor de gemeenten werken, verplicht zijn om bij de uitvoering van hun opdrachten mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te betrekken. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft in april 2018 een [handreiking social return](#) voor gemeenten beschikbaar gesteld.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs.](#)

	Inleiding
1	Wie
2	Ondersteuningsbehoefte
3	Schuldenproblematiek
4	ZZP'ers
5	50-plussers
6	Scheiding
7	Rekening houden
8	Hulp bedrijven
9	Preventie
10	Financiële ruimte

9. Is de groep werkenden met een kleine beurs belangrijk in het kader van preventie van ziekte en uitval?

Deze groep hecht groot belang aan werk. Vooral de mensen die in het verleden een korte periode een uitkering hebben ontvangen zijn opgelucht dat ze geen verantwoording meer hoeven af te leggen aan een uitkeringsinstantie. De sollicitatieplicht en het contact met deze instanties vonden ze vaak onprettig. Deze mensen zullen er dan ook alles aan doen om buiten een dergelijke uitkeringssituatie te blijven.

Het is voor hen een way of life geworden om altijd bezig te zijn met inkomsten en uitgaven, bewust aankopen te doen en waar mogelijk te besparen. Het lukt de meeste werkenden met een kleine beurs op deze manier om de vaste lasten te betalen, maar er blijft weinig over voor extra's of onvoorziene uitgaven.

Het is de vraag of deze manier van leven op de lange duur een gunstig effect heeft op hun gezondheid (psychisch en fysiek), op hun meedoen in de samenleving en uiteindelijk op hun kansen op de arbeidsmarkt. In dat kader vormt de groep werkenden met een kleine beurs een belangrijk groep voor de gemeente. Het is een creatieve en actieve groep, die zelfstandig wil zijn. Kleine vormen van ondersteuning kunnen voor deze groep daarom grote effecten hebben. Ze komen vaak elke maand maar een klein beetje te kort. Qua ondersteuning valt te denken aan: de mogelijkheid om deel te nemen aan gratis vrijetijdactiviteiten of bijdragen aan incidentele kosten zoals een wasmachine.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs.](#)

Inleiding

1

Wie

2

Ondersteuningsbehoefte

3

Schuldenproblematiek

4

ZZP'ers

5

50-plussers

6

Scheiding

7

Rekening houden

8

Hulp bedrijven

9

Preventie

10

Financiële ruimte

10. Heeft onze gemeente eigenlijk wel (financiële) ruimte om actief beleid voor werkenden met een kleine beurs te voeren?

Het is goed om deze vraag expliciet binnen de gemeente aan de orde te stellen en eventuele afspraken vast te leggen en te borgen. Een risico is immers dat deze vraag elke vier jaar opnieuw moet worden gesteld.

We raden wel aan deze vraag pas te stellen als er beter zicht is op de grootte, kenmerken en ondersteuningsbehoeften van de specifieke groep werkenden met een kleine beurs in de eigen gemeente.

Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten en conclusies verwijzen we naar ons rapport: [Werkenden met een kleine beurs.](#)

Colofon

© Juli 2018, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht

Deze brochure is een uitgave van Centraal Bureau voor de Statistiek en het Verwey-Jonker instituut. De tekst is geschreven door het Verwey-Jonker Instituut te Utrecht .

Auteurs

Jessica van den Toorn
Monique Stavenuiter

Ontwerp en realisatie

Ontwerppartners.nl

ISBN

978-90-5830-897-9